

Sygn. akt VIII U 2754/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 kwietnia 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

| | |
|------------------------|---------------------------|
| Przewodniczący: | SSO Jolanta Łanowy |
| Protokolant: | Małgorzata Skirło |

po rozpoznaniu w dniu 1 kwietnia 2014 r. w Gliwicach

sprawy R. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla

na skutek odwołań R. D.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 25 października 2013 r. i 10 grudnia 2013 r. **nr** (...)

oddala odwołania.

(-) SSO Jolanta Łanowy

Sygn. VIII U 2754/13

UZASADNIENIE

Decyzjami z dnia 25 października 2013r. i 10 grudnia 2013r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. odmówił ubezpieczonej R. D. prawa do wypłaty ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługującego emerytom i rencistom - za lata 2003, 2004 i 2005, ponieważ wniosek został zgłoszony po terminie.

W odwołaniach od powyższych decyzji ubezpieczona domagała się ich zmiany poprzez przyznanie prawa do wypłaty ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługującego emerytom i rencistom za sporne lata.

ZUS wniósł o oddalenie odwołania od decyzji z dnia 25 października 2013r. i 10 grudnia 2013r. podtrzymując stanowisko zawarte w zaskarżonych decyzjach.

Sąd połączył sprawę o sygnaturze VIII U 37/14 ze sprawą o sygnaturze VIII U 2754/13 celem łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Sąd ustalił, co następuje:

Przedsiębiorstwo (...) S.A. jest spółką, która funkcjonuje od 1995r. Powstała ona na bazie majątku Przedsiębiorstwa (...), które funkcjonowało w latach 90-tych. Wcześniej było to Gwarectwo Budownictwa Górniczego w K. – Zakład (...) w G..

R. D. jest wdową po zmarłym pracowniku (...) w G.. Jej mąż był uprawniony do górniczej renty inwalidzkiej w związku z wypadkiem przy pracy od dnia 5 lutego 1986r. Przed przejściem na rentę był pracownikiem Przedsiębiorstwa (...) w G..

Mąż ubezpieczonej zmarł w dniu 25 kwietnia 1996r. i od tego dnia uprawniona do renty rodzinnej po nim jest odwołująca – R. D..

W dniu 1 października 2007r. ubezpieczona złożyła wniosek w sprawie wypłaty ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za 2002 rok. Ubezpieczona podała, że w latach 2002 – 2007 nie pobierała ekwiwalentu ani bezpłatnego węgla w naturze. W aktach organu rentowego znajduje się zaświadczenie z dnia 21 września 2007r. wystawione przez (...) S.A, z którego wynika, że ubezpieczony W. J. jako rencista był uprawniony do 2,5 ton węgla rocznie. Pracodawca w piśmie podał, że od 1 stycznia 1996r. w związku ze zmianą wprowadzoną do (...) S.A. zaprzestano wydawania węgla swoim emerytom i rencistom, a wartość węgla jest wliczana do podstawy wymiaru emerytury i renty.

Decyzją z dnia 10 grudnia 2007r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. odmówił ubezpieczonej prawa do wypłaty ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługującego emerytom i rencistom za 2002 rok.

Od powyżej decyzji ubezpieczona złożyła odwołanie do Sądu. Sąd Okręgowy w Gliwicach wyrokiem z dnia 19 czerwca 2008r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał odwołującej prawo do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za rok 2002 w ilości 2,5 Mg węgla kamiennego w asortymencie O. II.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. złożył apelację od tego wyroku, którą Sąd Apelacyjny w Katowicach oddalił wyrokiem z dnia 30 kwietnia 2009r., sygn. Akt III AUa 3299/08.

W związku z odwołaniem od powyższej decyzji i wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 30 kwietnia 2009r., sygn. Akt III AUa 3299/08 ZUS decyzją z dnia 2 lipca 2009r. wypłacił odwołującej prawo do ekwiwalentu za 2002 rok.

Następnie ubezpieczona w dniu 30 marca 2010r. złożyła wniosek o ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługującego emerytom i rencistom za lata 2006 i 2007, a w dniu 20 stycznia 2011r. za lata 2008 i 2009.

Decyzjami z dnia 29 kwietnia 2010r. i 2 marca 2011r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. przyznał R. D. prawo do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługującego emerytom i rencistom kolejno za lata 2006-2007 i 2008-2009.

W dniu 7 października 2013r. odwołująca złożyła wniosek w sprawie wypłaty ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za lata 2003, 2004 i 2005.

Zaskarżonymi decyzjami z dnia 25 października 2013r. i 10 grudnia 2013r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. odmówił ubezpieczonej R. D. prawa do wypłaty ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługującego emerytom i rencistom - za lata 2003 2004 i 2005, ponieważ wniosek został zgłoszony po terminie.

Powyższe okoliczności Sąd ustalił na podstawie: akt organu rentowego. Sąd ocenił zebrany materiał dowodowy jako kompletny i spójny, a poprzez to mogący stanowić podstawę ustaleń faktycznych w sprawie.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonego nie zasługuje na uwzględnienie.

Podstawę prawną żądania ubezpieczonej stanowi ustawa z dnia 6 lipca 2007r. o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych (Dz. U nr 147 poz. 1031 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym do dnia 27 lipca 2011r.

Przystępując do rozważań na temat prawa do ekwiwalentu pieniężnego należy przytoczyć istotne dla rozstrzygnięcia sprawy uregulowania zawarte w ustawie.

Art. 1 ustawy określa zasady i sposób realizacji uprawnienia do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, zwanego dalej "ekwiwalentem", przysługującego osobom uprawnionym z przedsiębiorstw robót górniczych za okres od dnia 1 stycznia 2002r. do dnia 31 grudnia 2015r.

Art. 2 stanowi, że użyte w ustawie określenia oznaczają:

1) osoby uprawnione - emerytów i rencistów mających ustalone prawo do emerytury lub renty, którzy pobierali bezpłatny węgiel w naturze od przedsiębiorstw robót górniczych lub przeszli na emeryturę lub rentę z tych przedsiębiorstw oraz wdowy, wdowców i sieroty mających ustalone prawo do renty rodzinnej po byłych pracownikach przedsiębiorstw robót górniczych, uprawnionych do bezpłatnego węgla na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników zakładów górniczych z dnia 21 grudnia 1991r., i którzy uzyskali emeryturę lub rentę przed dniem 1 stycznia 2007r., a po dniu 31 grudnia 2001r. nie pobierali ekwiwalentu;

2) przedsiębiorstwo robót górniczych - przedsiębiorcę prowadzącego roboty górnicze pod ziemią związane z budową, utrzymaniem lub likwidacją zakładu górniczego;

W art. 3 wyłączono z grona uprawnionych osoby, których roszczenia z tytułu prawa do bezpłatnego węgla zostały zaspokojone przed dniem wejścia w życie ustawy.

W przypadku gdy roszczenia, o których mowa w ust. 1, zostały częściowo zaspokojone ekwiwalent przysługuje w części niezaspokojonego roszczenia.

Art. 7 - w brzmieniu obowiązującym do dnia 27 lipca 2011r. - określał zasady realizacji prawa.

Ekwiwalent wypłacał Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zwany dalej (...), zgodnie z harmonogramem, o którym mowa w ust. 7, na wniosek osoby uprawnionej. Wniosek o wypłatę ekwiwalentu zgłoszony po raz pierwszy zawiera:

- 1) imię i nazwisko osoby uprawnionej;
- 2) numer PESEL albo rodzaj i numer dokumentu tożsamości obcokrajowca;
- 3) adres zamieszkania osoby uprawnionej;
- 4) numer świadczenia osoby uprawnionej;
- 5) nazwę przedsiębiorstwa robót górniczych.

Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, należało dołączyć dokument potwierdzający uprawnienie do ekwiwalentu i określający jego wysokość oraz oświadczenie osoby uprawnionej o niepobieraniu w latach 2002-2007 lub za ich część, ekwiwalentu lub bezpłatnego węgla w naturze.

Zgodnie z ust 5 i 6 art. 7 wnioski o wypłatę ekwiwalentu za dany okres zgłaszało się do końca I kwartału roku, w którym miała nastąpić wypłata. Wnioski o wypłatę ekwiwalentu za rok 2002 zgłaszało się w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

Zaś po myśli ust 7 ekwiwalent był wypłacany według następującego harmonogramu:

- 1)za rok 2002 - w 2007 r.;
- 2)za rok 2003 - w 2008 r.;
- 3)za lata 2004-2005 - w 2009 r.;
- 4)za lata 2006-2007 - w 2010 r.;
- 5)za lata 2008-2009 - w 2011 r.;
- 6)za lata 2010-2011 - w 2012 r.;
- 7)za rok 2012 - w 2013 r.;
- 8)za rok 2013 - w 2013 r.;
- 9)za rok 2014 - w 2014 r.;
- 10)za rok 2015 - w 2015 r.

W myśl art. 13 ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Dopiero zmiana przepisów wynikająca z art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 26 maja 2011r. o zmianie ustawy o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych (Dz.U. Nr 144, poz. 856) wprowadziła zasadę, iż ekwiwalent w latach 2012 – 2015 wypłaca się bez konieczności złożenia kolejnych wniosków o jego wypłatę, w przypadku wypłaty przez Zakład ekwiwalentu na wniosek zgłoszony przed dniem 1 stycznia 2012r.

Reasumując, aby wnioskujący mógł nabyć prawo do ekwiwalentu na podstawie powołanej ustawy musi wykazać, że:

1. był pracownikiem zakładu robót górniczych i przeszedł na emeryturę lub rentę z tego zakładu, albo pobierał ekwiwalent jako emeryt lub rencista;
2. uzyskał prawo do emerytury lub renty przed dniem 1 stycznia 2007r.;
3. jako emeryt bądź rencista był uprawniony do bezpłatnego deputatu węglowego, a uprawnienie do bezpłatnego węgla przysługiwało na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników zakładów górniczych z dnia 21 grudnia 1991r.,
4. prawo do bezpłatnego węgla nie zostało zaspokojone przed dniem wejścia w życie ustawy;
5. wniosek o wypłatę ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za 2003r. powinien zostać zgłoszony do 31 marca 2008r., wniosek za lata 2004 – 2005 do 31 marca 2009r.;

Nadto wnioskujący musi złożyć stosowny dokument potwierdzający prawo do deputatu i złożyć oświadczenie, że z tego prawa nie korzystał po 2001r.

Przedmiotem sporu jest charakter terminu określonego w art. 7 ust. 5 - w brzmieniu obowiązującym do dnia 27 lipca 2011r. - cytowanej ustawy, przewidzianego do złożenia wniosku o wypłatę przedmiotowego ekwiwalentu.

W ocenie Sądu termin określony w art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 6 lipca 2007r. o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych jest terminem zawitym prawa materialnego, który nie podlega przywróceniu.

O jego charakterze decyduje to, że jest to termin kalendarzowy, czyli oznaczony ścisłą datą (do końca I kwartału roku, w którym ma nastąpić wypłata) i dotyczy realizacji konkretnego uprawnienia (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1961r., I CR 196/60, OSNC 1962/2/58, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2000r. I CKN 1447/98, OSNC 2000/7-8/137). Z preluzyjnego charakteru tego terminu, przy całym zróżnicowaniu terminów zawitych w prawie cywilnym, wynika, że jego upływ powoduje niemożność realizowania ograniczonego tym terminem prawa.

Prekluzja jest uwzględniana z urzędu jako "stan prawny" roszczenia, zatem próba realizacji prawa po upływie ustalonego terminu skutkuje tylko tym, że właściwy organ (organ rentowy, a następnie sąd) rozstrzygają sprawę merytorycznie i - stwierdzając niedopuszczalność uwzględnienia wniosku - orzekają o jego oddaleniu.

Termin przewidziany w art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 6 lipca 2007r. o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych, jako termin prawa materialnego nie ulega przedłużeniu, zawieszeniu lub przerwaniu, jak też nie istnieją podstawy do jego przywrócenia (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 1986r., III PZP 8/86, OSNC 1986/12/194).

Zawarte w przepisie sformułowanie, że wniosek o wypłatę ekwiwalentu za dany okres zgłasza się do końca I kwartału roku, w którym ma nastąpić wypłata – w przypadku ekwiwalentu za 2003r. jest to data 31 marca 2008r., w przypadku ekwiwalentu za 2004r. i 2005r. jest to data 31 marca 2009r. – oznacza, że po upływie tych terminów nie można skutecznie zgłosić takiego wniosku. Gdyby istniała możliwość składania wniosku w każdym czasie, określenie terminu byłoby niepotrzebne.

Dodatkowo należy podkreślić, że kwestia charakteru terminów przewidzianych omawianą ustawą do złożenia wniosku o wypłatę ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, była przedmiotem rozważań Sądu Apelacyjnego w Katowicach, który w uzasadnieniu do wyroku z dnia 15 września 2009r. w sprawie o sygn. AUa 3465/08, wydanej wskutek zaskarżenia wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach w sprawie VIII U 615/08, podzielił stanowisko przedstawione w przedmiotowym uzasadnieniu uznając, że omawiane terminy mają charakter zawity i nie podlegają przywróceniu.

Dodatkowo Sąd wskazuje, że wniosek złożony przez ubezpieczoną w październiku 2007 roku zawierał informację dotyczącą do kiedy należało zgłaszać wnioski o wypłatę ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, a nadto zawierał szczegółowy harmonogram.

W ocenie Sądu toczące się postępowanie sądowe dotyczące prawa do ekwiwalentu za 2002 rok nie stanowiło przeszkody do złożenia wniosków w sprawie ekwiwalentu za lata 2003, 2004 i 2005 z ustawowych terminach tj. odpowiednio do 31 marca 2008r. i 31 marca 2009r.

Reasumując: po myśli art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 6 lipca 2007r. o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, wnioski o wypłatę ekwiwalentu za dany okres zgłasza się do końca I kwartału roku, w którym ma nastąpić jego wypłata, wobec czego termin do składania wniosków o wypłatę ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za 2003r., o którym mowa w art. 7 ust. 5 upłynął w dniu 31 marca 2008r., zaś termin do składania wniosków o wypłatę ekwiwalentu za lata 2004 i 2005 upłynął w dniu 31 marca 2009r.

Uchybienie terminowi przewidzianemu do złożenia wniosku o wypłatę ekwiwalentu za lata 2003, 2004 – 2005 powoduje, że wniosek taki nie może być uwzględniony niezależnie od jego zasadności lub bezzasadności.

R. D. złożyła wniosek o wypłatę ekwiwalentu 7 października 2013r. tj. po terminie określonym w ustawie, zatem bezprzedmiotowym jest badanie, czy wniosek spełniał wymogi określone przez art. 7 ust. 2 i 3 ustawy z 6 lipca 2007r. i czy na podstawie ustawy z dnia 6 lipca 2007r. ubezpieczona była uprawniona do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za lata 2003, 2004 i 2005.

Wobec powyższego, na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., Sąd orzekł, jak w sentencji wyroku.

(-) SSO Jolanta Łanowy